

N:o 13.

Ank. till Riksd. kansli den 22 febr. 1895, kl. 3 e. m

*Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring i förordningen
den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.*

I en inom Andra Kammaran väckt, till lagutskottets behandling hänvisad motion, n:o 99, anför herr *D. Persson* i Tällberg:

Huru strängt man än kunde hålla på näringsfrihetens grundsatser och principer, så torde man icke gå dessa för nära, om man redan, innan en person trädde in på handelsbanan, genom stadgande i lag af honom fordrade, att han då skulle styrka sig ega just de egenskaper och den kompetens, som lagen redan nu kräfde, att han skulle hafva, så snart han kommit in på banan, eller ännu strängare fordrade, när han ofrivilligt nödgades sluta sin verksamhet som handlande eller industriidkare.

För den oerfarne innebure det något förrädiskt, att han utan hinder af lagens bud släpptes in på en bana, der han till följd af sin inkompetens kunde komma i kollision med lagen och blifva straffad. Det vore utan tvifvel både humanare och klokare, om lagens bud och kraf härutinnan i tid framträdde för den sökande.

Man hade allt för många och sorgliga exempel på huru personer, utan kännedom om lagens kraf i berörda fall och utan nödiga förutsättningar, kastat sig in i affärer och ej allenast sjelfva blifvit ruinerade utan ock dragit andra med sig, för att lagstiftaren likgiltigt kunde åse sådant, utan att göra åtminstone något i syfte att motarbete detta onda.

I lag borde därför stadgas vissa kompetensvilkor för den, som sökte rätt att utöfva handel eller näring till det omfång, som vore af beskaffenhet, att böcker deröfver enligt nu gällande lag skulle föras.

Den så kallade gårdfarihandeln hade numera tagit en sådan utsträckning, att den ingåfve verkliga bekymmer och vore ett ondt icke allenast för platshandlandena utan äfven för allmänheten på landsbygden.

Dessa gårdfarihandlande hade gjort till sin uppgift att fara omkring i bygderna och påtruga allmänheten hvarjehanda kram af mer eller mindre dålig beskaffenhet till oskäligt höga och i all synnerhet obestämda pris.

De fasta handlandena på landsbygden finge för sina inkomster skatta till den kommun, der de drefve sin rörelse, och kommunen finge således en del af deras vinst, men så vore ej förhållandet med gårdfarihandlandena.

Lämpligast torde vara att likställa gårdfarihandeln med s. k. realisation, så att 10 § 1 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet i alla afseenden tillämpades på gårdfarihandlandena, om ock afgiften till de kommuner, som de ville besöka, sattes till något lägre belopp i vissa fall, än hvad som vore föreskrifvet i nämnda §. Derigenom erhöle den kommun, i hvilken de drefve sitt geschäft, åtminstone någon andel af den vinst, de der skördade; eller, med andra ord, kommunen blefve på det sätt i tillfälle att beskatta en inom densamma drifven rörelse.

På grund häraf föreslår motionären: att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t, om möjligt redan till nästa Riksdag, täcktes framkomma med förslag till sådan ändring af kongl. förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet, att för erhållande af rätt till idkande af handel eller annan rörelse, som är af den omfattning, att böcker deröfver enligt lag skola föras, samt så kallad gårdfarihandel, såsom kompetensvilkor stadgas, att den sökande skall styrka sig ega erforderliga insigter för verkställande af den i lag föreskrifna bokföring, samt att gårdfarihandlande skola underkastas samma skyldigheter, som i 10 § 1 mom. i berörda förordning äro föreskrifna för erhållande af rätt till så kallad realisation, så att den sökande ålägges att uppgifva, hvilka kommuner han ämnar besöka, och en viss afgift till desamma bestämmes.

Ifrågavarande framställning sönderfaller i två delar. I den ena föreslår motionären, att såsom vilkor för vinnande af rätt till idkande af handel eller annan dermed jemförlig rörelse skall föreskrifvas kunskap i bokföring.

Den andra afser att beskatta gårdfarihandeln i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad om s. k. realisation finnes stadgad i gällande förordning om näringsfrihet.

Emot hvad motionären till stöd för sitt förstnämnda förslag anført, vill utskottet erinra derom, att en hvar, som har för afsigt att idka en rörelse, med hvars utöfvande följer skyldighet att föra handelsböcker, är pliktig hafva kännedom om det stränga äfventyr, som i strafflagen, derest konkurs mellankommer, stadgas för underlåtenhet att ordentligen fullgöra sådan bokföring, och att sålunda den person, hvilken utan att ega tillräckliga insigter härutinnan börjar drifva affärsrörelse, rättvisligen bör bära följderna af sitt handlingssätt. I många fall, då handlande ådömts ansvar för oordentlig bokföring, torde för öfrigt orsaken härtill hafva varit att söka icke i bristande kunskap utan i vårdslöshet i andra hänseenden. Att dessa fall icke kunna förekommas genom lagstiftningsåtgärder i den rigtning, motionären ifrågasatt, synes vara uppenbart.

Om än utskottet är ense med motionären derutinnan, att det i allmänhet måste anses önskvärdt, att handlande ega nödiga kunskaper i bokföring, föreställer sig dock utskottet, att det skulle blifva förenadt med stora svårigheter att i lag meddela fullt effektiva bestämmelser i detta afseende.

Då härtill kommer, att en föreskrift i det af motionären afsedda syfte skulle hindra åtskilliga personer, hvilka väl icke sjelfva ega förmåga att verkställa bokföring men önska att genom andra besörja densamma, från utöfvandet af en rörelse, för hvilken de i öfrigt kunna vara väl kvalificerade, anser utskottet sig icke böra tillstyrka bifall till hvad motionären i förra delen af motionen föreslagit.

Framställningens senare del åsyftar, såsom nämndt, att de i 10 § 1 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet meddelade bestämmelser om s. k. realisation skola i hufvudsakliga delar tillämpas på gårdfarihandeln. Enligt nämnda lagrum skall den, som söker tillstånd att idka realisation, i Stockholm hos öfverståthållareembetet och i öfriga orter hos Konungens befallningshafvande uppgifva de kommuner, inom hvilka och den tid hvarunder han

ämnar bedrifva försäljningen, äfvensom till nämnda myndigheter ingifva förteckning å varulagret. Öfverståhållareembetet eller Konungens befallningshafvande eger att med afseende å varuförteckningens omfattning och det tillärnade antalet försäljningsdagar bestämman en särskild afgift, ej under 25 kronor eller öfver 500 kronor till hvarje kommun, inom hvilken försäljningen skall ske.

Ehuru gårdfarihandeln i viss mån står nära s. k. realisation, hvilken har till syftsmål att på kortare tid än som åtgår för en af ortens verkliga behof betingad jemnt fortgående försäljning utom den handlandes egentliga affärsområde afyttra ett varulager, så skilja sig dock dessa båda slag af handelsverksamhet från hvarandra i åtskilliga afseenden och särskildt derutinnan, att gårdfarihandeln på hvarje särskildt ställe bedrifves i ringare omfattning och är så att säga mera ambulatorisk än s. k. realisation.

Med hänsyn härtill torde det blifva förenadt med ganska afsevärda svårigheter för vederbörande embetsmyndigheter att i hvarje särskildt fall erhålla någon tillförlitlig grund för bedömandet af den afgift, som gårdfarihandlanden för sin rörelse skulle erlägga.

Vid sådant förhållande och då dels den föreslagna beskattningen, äfven om den, på sätt motionären ifrågasatt, sättes något lägre än vid realisation, i allt fall säkerligen skulle ofta komma att tungt drabba de små gårdfarihandlande, hvilka äro hänvisade till detta yrke för att bereda sig ett nödortfigt uppehälle, dels tillämpningen af den åt länsstyrelserna sålunda inrymda beskattningsrätt antagligen skulle utfalla mycket olika i olika län, anser utskottet sig icke heller kunna förorda motionärens förslag i denna del.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer utskottet,

att herr D. Perssons motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 22 februari 1895.

På lagutskottets vägnar:

E. VON KRUSENSTJERNA.

Reservation:

Af herr *Liss Olof Larsson*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionärens förslag, i hvad detsamma afsåge införande af bestämmelse, att gårdfarihandlande skola underkastas samma skyldigheter som dem, hvilka i 10 § 1 mom. af förordningen angående näringsfrihet äro stadgade för erhållande af rätt till s. k. realisation.

Herrar *J. Anderson* och *Näslund* hafva begärt få här antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
